

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774

10101 Lusaka, Zambia

Tel: 260-1-290410

E-mail: jctr@jesuits.org.zm

fax: 260-1-290759

web: www.jctr.org.zm

October 2006

Kumeneka kufuma ku JCTR!

Tuli na chisambo hakumitumina kunangula cha Advent ya 2006. Twafwelela ngwetu eci kunangula cha Katolika cinahase kuhakilako kuwaha ha kunangula cikwawo cakulisezaseza cha lwola lwa Adventi. Tunatacikiza ngwetu bakakunangula vamuzhingalila zhetu navahasa kuhakilaho navakikho.

Etu vanatulweze ngwao eci kunangula kacheshi kukafwa kaha muzhitembeleko oloze na mumauka amandende, namauka avakweze, na mauka akwao avilombelo.

Muyino Adventi ya 2006 va JCTR vali nakutwanukisa ngwao twatela kushinganyeka chikupu havyuma vize navihasa kuwahisa mwakulamina lifuchi lyetu, nakukehesako wizhi, kuneha kulinunga nakutukafwako kutwama muzhila yakutamo mu kuyoya cetu. Omu tuli nakushinganyeka ngana twayenu tucanuke nzangi ya Kalunga yize vavuluka mu muzhimbu wa mwaza ngwavo: "Omu azangile watu vamukaye, Kalunga atumine mwanenyi mangana vosena navakamwitava keci vakalyenyekoko oloze vaka swane kuyoya cahayamyaka" (Yowano 3: 16).

Twasakwilila va Fr. Evaristo Chungu vaze veci kutalanga ha vyuma vyakulinangula mu Archdiocese yaku Lusaka ha kuwahisa eci kulinangula kana. Kusakwilila ceka kuli vakashikola ha St. Dominic's Major Seminary vaze vakafwile kuhaka eci kunangula muundele.

Etu natusakwilila nge namututumina vishinganyeka vyenu hakulinangula eci. Wanenuko lwola lwakusoneka vishinganyeka vyenu halipepa lili kunyima mangana mututumine washiwashi. Vishinganyeka evi vinahase kutukafwako kuwahisa kanawa kunangula kana.

Ngwe munakutonda eci kunangula munahase kutusonekela ha mukanda wakakahya ha keyala eyi: jctr@jesuits.org.zm.

Etu tunamitumina likozhi na chisambo ha lwola lwa Adventi. Enu muli muvilombelelo vyetu, kaha nayetu mutuhake muvilombelo vyenu.

Twasakwilila, kuwunda ca Kristu cipwenga na yenu!

Yami wenu,

Simson Mwale

Coordinator

JCTR Church's Social Teaching Project.

Kutanga catete: Yelemiya 33:14-16

Kutanga camucivali: 1 Teselonica 3:12-4:2

Muzhimbu Wamwaza: Luka 21:25-28, 34-36.

KULUMBUNUKA MUCIYOYELO

Aluno vene lola natuputuka kumona vaka zhibizinisi amuno mulifuci lyetu hinavaputuka kuwahisawahisa milimo yabo. Omo na ukuma mwaka, navakamona omu vana zacila. Kuli etu vaka kwitava, Adventi lukikho lola lweci kuputukanga mwaka. Lukikho lola lwakumona nge ciyoyelo cetu na Kalunga navakwetu cili kanawa. Lola lwa Adventi lwapwa lola lwa likozhi kuli etu vakakwitva. Nayetu nawa vakalifici tunasakwilila hakuwunda cinapungaho ha makumbi akusakula tunapunga naco- tunafwelela ngwetu natupwa nautwamina wambwende.

Halola lwa kunyima hamwe twetavishile vatwamina vavapi muvitwamo mwomwo azhizhila zhazhipi. Lola lunahete mangana tutale kuli Yesu Kristu na muzhimbu wenyi Wamwaza. Vatwamina zhetu vosena vana vasanyika mangana vapwenga va kulumbunuka kumeso avatu na mu viyoyelo vyavo. Kulumbunuka cinapu kulinga vyuma vya mwaza ngwe kwauci ali nakungumona! Vyumevi vyatela kungu kafwako kumeso avatu vase nguli nakutwaminina.

Mukutanga catete, Yelemiya keshi na kutuswekelako. Anakutulweza ngwenyi twatela kupwa watu vakulumbunuka. Etu twatela kulingisa micima yetu kupwa zhitembele zha kuwaha cakalunga mangana tuhone kulilila hamitwe muno mulifuci lyetu.

Luno lukiko lola lwa kulikonekela zhishili zhetu zha lifu havyuma vyaliuka. Hanyima ciyoyelo cetu canapunga ngwavo "vakazhingolo va kikho vakakoloka." Kakuvulu twa mbilile ciyoyelo cakwitava cetu nakwalumuna lifuci lyetu nge ngwavo lya vaka zhingolo kaha. Kulumbunuka muciyoyelo cinapu kwanuka nge watu vosena vali hamwe. Mutu walumbunuka lola losena eci kumonanga vyuma vyavipi vili havakwavo nge omu eci kumonanga vize vili ha muzhimba wenyi. Akuno kukikho kulumbununa kutangisa camuliuka cakuliuka ngwavo twatela kuhaka mangana kuli vaka kuyanda.

Mukutanga camucivali, Pawulu anakutulweza ngwenyi kulumbuluka camwenemwene ceci kusolokanga mukulinunga. Kuhona kwizhiva keshi cipwenga cakuliswekelamo ngwe twahono kuzata navaka kuyanda navakakuhona mulifuci lyetu. Nelson Mandela eci kutulweza lola losena nge twatela kupwa hamwe. Vakulwane veci kuhanjika ngwavo: "vatu vakikho veci kutwamanga hamwe keci tunyamaako."

Halola lwa kunyima tunamononga omu watu vamwe vapwanga nakuviza vava hanyinanga vitumbo. Kakavulu vaka kupita cipwe vaka fulumende vana vatwalanga kucipatela ca Morning Side ku South Africa. Vaka kuhutwa vanavasezanga nakufwila muvipatela vyakuhona vitumbo cipwe vitwa vyakuzatisa. Vaka mazhimo vavavulu vanapunga nakutambuka zhizhila zhazhisuku-vanafwilanga hakaci cipwe muvipatela vene. Vaka kuzata kavanapunga nakuzata koko.

Mukakutoka, Papa Yowano Pawulo wamucivali ambile ngwenyi: kulinunga kacapwa kwivwa kekhe kaha koko, cipwe kwivwa kupiha kaha, oloze cinapu kulihana cacinene hakuzacila vize vili nakutonda watu vosena.

Makumbi ano, vatwamina zhetu vatela kutuneha hamwe nakukolesa mauka osena mangana tuhanjike ngwetu—"One Zambia, One Nation." Vatela vanehe kulinunga cipwe tuvatu vakulisezaseza mumiya. Vatela vatukafwe kuli neha hamwe tuvosena. Twatela kwaha kuwaha cize twa tumbile keshi kufwelela kaha mu kuhanjika ca "natulyanavo." Vyumevi kana vyeci kwenyekanga kuzata kwazhingolo. Vyeci kuneha wuvwa na wizhi.

Mumuzhimbu Wamwaza Mwatha Yesu ana kutunangula ngwenyi katwatela kulitavisa kutumbata kuli cisemwa cahano hamavuko. Mwatha ana kutulweza ngwenyi katwatela kwitavisa micima yetu yipwenga

muvyuma vyavupi nevi vya kupenda-penda. Vyuma kana vyeci kutuswenyesa kwa kusuku na milimo yetu yava nge vaka kwitava ya kuzacila hamwe na Kristu ceka nawa nakuneha wangana wa Kalunga hano ha mavu.

Vyumevi ceka vina hase kututwala kuvyuma vyosena vyavipi vili ngwe: kusavala na vanyike vavandende cipwe kwingila mumauka a satana. Lola lumwe twechi kwenyeka wana wa Kalunga nakulingisa mu wala namushili yeka nayeka. Unonyi, Muzhimbu wa Mwaza unatulweze ngwawo twatela kupwa vali nakutona; katwatela vatumbate kuvyuma vyosena vyapi ko. Vaka kwitava vakuhona zhingolo, makumbi osena veci kuvesekanga kuli shili yayivulu na kwenyeka ku kasaluka cavo.

Vatwamina vamwenemwene veci kunehanga kuhona kulilila hamutwe. Omu natuliwahisa nakuvandamina kusemuka ca Mwatha wetu, twayenu tune henu cisemwa ca kulumbunuka nakulinunga. Vyumevi vinahase kuvihaka muvyuma vya kumona kumeso. Anukenu ngwenu tunapu vana va zuvo yimo; kumana twatela kulikafwa nakulilemesa etu vavene.

KULI HULISA MUMAUKA AMANDENDE

- vyuma muka tunahase kuwana mutwamina wamwaza lelo?
- tunahase kukafwa ngacilihi vakwetu mangana vatwamina vapwenga vakulumbunuka?
- tunahase kukafwa ngachili vanyike mangana vapwenga vatwamina vamucano?

KUHEMA

Kupwenga watu vatatu cipwe vawana vatanga yimo. Vapwenga nakulila mwomo vali nakuyanda, vali nakuviza, vali nakutwama mwa mupi. Vasevo vali nyenge mwomo kakweshi vali naku vakafwako; fulumende naikikho kayeshi na kukafwako. Mukweze wa lunga ezenga na ku vakafwa omu mwavamona. Avanehele vyakulya kufuma kuzuvo yenyi. Atwale vakakuviza kucipatela avafwetele na mali. Tnga eyi yikomoke haku vakafwa cenyi. Vamulweze ngwavo emane ngwe kansela, cipwe MP, cipwe President. Yenu vakufwanangana tuli nakutonda kupwa vatwamina- uze alinakutala hacyoyelo cava kwavo.

VILOMBELO

- Tulombenu mangana vatwamina vosena valitavise kuvatwaminyina kuli Kalunga mukuzacila watu. *Mwangana tualombo...*
- Tulombenu mangana vatwamina mu mauka vatwaminyine watu mumucano namu zangi. *Mwangana tualombo....*
- Tulombenu mangana Kalunga azalise zangi, na kekhe yetu mangana tulinunge umwe na mukwavo. *Mwangana tualombo*

Kutanga catete: Baruch 5:1-9

Kutanga camucivali: Fwilipu 1: 3-6, 8-11

Muzhimbu Wamwaza: Luka 3: 1-6

WIZHI WAPWA SHILI

Kumbi limwe omu ngwapwile nakutambukisa munyawu wami mu Lusaka, ngwamwene lipepa ha munyau wapwile halutwe vasonekeleho ngwavo: “Kalunga eci kukumona!” Eci camwaza, inyi ngacili? Zhinonyi ngwanukile ngwami makumbi ano tunahakilako lyehi zhishimbi zhikwavo. Zhivali zhikikho ezhi: (11) “Ngwe kava kukwacilekoko keci shili;” (12) “Ngwe vana kukwate ove ukane cikupu nakulishinga.”

Mukikho vene, etu tunamono ukalu unanehe wizhi hakachi ketu, zhino tucili nakutonda cino cisemwa mukuyoya cetu. Vakulwane veci kwamba ngwavo “tumbi nge nezhilila kwiva vyelu ufuku mwaka putuka nakwiva musana.” Twanukenu ngwetu wizhi weci kuzhiha zangi. Wizhi keci waupi kaha, oloze wapwa shili yayinene.

Kutanga chetu catete cili nakutwanukisa nge twatela kulipangila wana wa kuwahilila na vakwetu kuhicila mukuwala cikovelo ca kulumbunuka. Kalunga ana kutwanukisa nge katwatela kupwa watu vakakkuneha wizhiko. Tunahase ngacili kupwa nakuwunda na kuwahilila hakaci ketu nge yetu tunakane kweca shili ya wizhi wawunene? Mukutanga eci, Kalunga natwanukisa nge mwaholola mavu osena hazhipili nakushikilashikila vina vyosena. Akuno kukikho kusanyika cetu mangana twalumuke mukuyoya cetu nakulinunga hamwe na yikiye. Inyi etu zhipili zhingahi, cipwe vina vingahi tuna pange hakachi kayeyu na Kalunga, cipwe hakachi kayetu na vakwetu?

Evi vyakufwana ngana tunavilingi hakwingilila muzhibizini zha makuli zhakufwana nge myaso wa “Munyaule” (nguzwe hanyima nayami nangukuzwa). Tunevu vaka mama vavavulu vali nakuvenyeka: vali nakuhana mizhimba yavo mangana vawane milimo. Vaka kwingisa milimo kaveshi na kukafwa vaka milimoko. Mwomo yaka?

Vyosenevi vina kwiza momo yamusongo wa “Ngulisemo.” Twatela kupwa watu vamucano. Cipwe yetu vakaliuka, momwo yaka vanyike vanakuyanda veci kuhonelanga kupwa hamashikola etu? Eci cinakusoloka nge vakamali veci kulandanga vihela vyosena tahi? Vyuma vyakufwana ngana vinakulingisa kulihandununa. Vaka kuyanda kaveshi mu mashikolako. Eyi milimo ya kufwana ngana keci yayipi kaha koko. Yinapu shili yayinene yakwenyeka zangi.

Pawulu mukutanga camucivali anakulembelela vaka Filipu nge vatela kupwa namicima yitoma yakuhona shili. Anakuvalombela mangana vatacikize cihandu cavyuma vya vipi nevi vyamwaza. Nayetu nawa twatela kupwa watu vamicima yambwende. Tunahase kupwa vinjilo va lifuci nakuli vakwetu kuhicila mukulinga vize eci kulinganga Kristu: kukavangiza zhila ya kwitava. Kakavulu tweci kutondanga kaha vyuma vyetu cakuhona kutala hakwitava. Tweci kuvulyamako ngwetu kwapwa shili. Tweci kwingila muvyuma vya wizhi.

Pawulu ana kwalisa vaka Filipu momo ya kuwaha cavo na kheke yavo. Nayetu nawa vatela kutwalisa mwomo ya koloka cetu mukukafwa vaka kuyanda hakaci ketu. Kakavulu tweci kushika vya makuli kuli vakakuyanda. Tweci kuneha milimo ya makuli kuli vaka kuyanda.

Mumuzhimbu wa Mwaza, tuna kwivwa hazangi ya kalunga. Zangi yenyi yahambakana kupihisa cetu ca mwaka, na shili yetu. Kuhicila muli Yowano mukakupapatisa, Kalunga anakutulweza ngwenyi twatela kupihila na kwalumuka. Yowano anakutwanukisa ngwenyi twatela kuwahisa myono yetu, nakufwika fwika vina nakuholola zhipili mu myono yetu. Twatela kweca upi nakwiza kuli Kalunga. Vakulwane veci kuhanjika ngwavo “kuze kwatwama kulyolola na kulikafwa ka kwafwa mutuko.” Nge natukana kwivwilila, myono yetu tunakuyihaka muukalu.

Lifuci lyetu linaputuka kuneha yoyelo yayipi. Vatu vali nakushinganyeka ngwavo hakulinga vavatacikize vatela kupwa na mali amavulu nawala wawuvulu na mapwevo vavavulu. Acino cacipi!

Vyumevi vyeci kuneha kaha kuwahilila halola lwa lundende. Etu vaka kwitava twatacikiza ngwetu kuwahilila capwa kaha mukulinunga hamwe na Kalunga namukuzacila vakwetu muzhila ya mwaza. Lola luno vana tusanyika kuli Yowano muka kupapatisa nge twecenga vize vyuma vyeci kwenyekanga kuyoya cetu na Kalunga nava kwetu watu.

KULIHULISA MUMAUKA AMANDENDE

- Yami ngweci kuhola kaha nge kuli vyuma vya wizhi mumauka etu cipwe kumilimo yetu? Momwo yaka?
- Ngweci kuhanjika ngwami yika kuvatu vezhi kungwambanga havyuma vya wizhi?
- Ngweci kuya kuli nakutanbula sakalamenti ya lukonekelo? Vyuma muka ngwasaka hasakalamenti eyi?

KUHEMA

Kupwenga kaliuka kavatu kakandende. Kupwenga mutu umo mukakulama mali. Ikhiye enyeke mali aze. Liuka lyecenga kuzata; watu vapatuke kuyanda cikuma. Vakapokola vezenga nakukwata uze mwizhi hanyima yakualweza. Natanga yenyi vayi kwate. Vatu vapihilile kumicima na kwitava ngwavo vapwile na kucimona vene oloze kava hanjikileko. "Etu twatelele kulingaho cimwe!"

VILOMBELO

- Tulombenu mangana kalunga atukisule tufumise wizhi mukaci ketu nakuneha zangi yavakwetu na ya Kalunga, eyi zangi yinahase kuholola mavu hazhipili zhamumicima yetu. *Mwangana tunakulombo...*
- Tulombenu mangana vatwamina vamauka vapwenga vaka kuhanjikilako vaka kuhona na vaka kuyanda. *Mwangana tunakulombo...*
- Tulombenu mangana mumauka etu amandende mupwenga mwakutambulwila watu nakuzacila watu cakuhona kuvandamina fweto. Tupwenga watu vaka kuneha lufwelelo naku wundisa micima yavaze vana yande. *Mwangana tunakulombo...*

Kutanga catete: Zefwaniya 3: 14-18

Kutanga camucivali: Filipu 4: 4-7

Muzhimbu Wamwaza: Luka 3: 10-18

KULIKONEKELA NAKULI NUNGA MUCIYOYELO

Kalunga ketu ahambakana kupihisa cetu navikokozhola vyosena. Kalunga ketu ali nakututondatonda na kutuvandamina mangana atu konekele. Anakutonda mangana tuputuke kulivwasana navatu vosena mulifuci hamwe na yikiye.

Kutanga catete, Zefwaniya natwanukisa ngwenyi Kalunga ali nakutuvandamina ngwenyi atu konekele: "Wahililenu na micima yenu yosena enu mapwevo vaka Yelusalema! Mwangana nami konekela milonga yenu." Owu mwaka una kumu hamwe tunalikolesanga nakupihisa vakwetu kumicima, twayenu oholili omu natuswenya ku chimishimishi tulikonekele milonga yetu. Tumone nge ciyoyelo cetu umwe namukwao cili kanawa.

Mukulwane umo wa uka ku South Africa, Bishop Desmond Tutu lola lumwe ambile ngwenyi "nge kulikonekela cauci kaha nalutwe nalupwa lwakwihi." Mucano vene enu nayami tunatacikiza ngwetu lifuci lyetu linahase kuya halutwe shina mukuli konekela na kulinunga.

Vatwamina zhetu vatela kututwaminina muzhila yakuli konekela kuhicila mu vishinganyeka vyavo na mu vilinga vyavo. Pawulu natulweze ngweni vatu vosena vanasake nge kuunda na kuwaha vipwenga nakivo lwola losena. Akuno kukiko kulomba ca Pawulu kuli kalunga ngwenyi vaka Filipu vapwenga nakuwahilila cikupu.

Zhino etu katweshi kuhasa kupwa nakuwunda na chisambo nge katweshi kuli konekelako. Vatwamina zhetu vatela va mwese unjiho wavo nakutulweza nge navatuhana wana wa chimishimishi- wana kana shina kuli konekela etu vavene vavene. Halola lwa ma kampeni vyuma vya vivulu vyavipi vana vivulukanga, kulitukana cinapungaho. Lelo lino twatela kutambuka halutwe nge vaka lifuci limwe - "One Zambia One Nation" ukikho wunatela kupwa mwaso wetu.

Eci kulikonekela nakuli nunga catela kwiza nakwalumuka. Kwalumuka camu micima, muvishinganyeka na muvilinga. Nge katweshi kuhasa kulinungako, tunahase kwenyeka lifuchi lyetu. Shili yosena yili ngwe kulizanga mumuyaci cipwe mumauka. Etu twatela kuyimbila. Aluno lwola keci lwakulinyika inyika minweko cipwe kulisaulako.

Katwatela kuliseha umo namukwawo ngwe vaze vasoko veci kulisehanga hamatako avo. Tuvosena tweci kupihisanga! Lwola lwakulinunga lukikho vene luno. Twatela kukavangiza vyuma vya mwaza vyatwama kuli Kristu.

Muli luno lwola lwa Adventi, vanakutwanukisa nge twatela kuheta kuli vaka kuyanda navaze vanakuviza hakaci ketu. Vanatulweze kuli pangila vize tuli navyo navatu vosena. Etu tuli na mulimo waunene waku kafwa vaze vaka kuyanda mwomo yawizhi wa vatwamina zhetu.

Mumuzhimbu wamwaza, Yowano mukakupatisa nalweze vosena vaka milimo kupwa vamucano. Twatela kuzata milimo yetu namangana, nangolo nakuwahisa cikupu. Ikhiye nalumbununa cikupu kuli vakakumbata mikuli namaswalale. Oloze eci kunangula cinapu cayetu tuvosena tuli muvihela. Tweci kuzata ngacili?

Capwa cuma cacipi kumona vaka milimo vali nazhimbongo zhazhivulu zha kuhambakana vakwavo mwomwo yawizhi wavo. Vakikho vali na zhizuvo zha mbwende cikuma, vali na minyau yandando, veci

kuvwala vikovelo vyandando, veci kutambukanga mumafuci eka naeka. Mwomo yaka? Veci kuviwana kuli?

Kakavulu tweci kwizhiva ngwetu vaka milimo imwe kaveci kuzacisa ngolo zhavo kanawa- veci kuyanjisa vakwavo mulifuci. Lwola lumwe na vakwetu vanacini zhita mumafuci avo vali naku vayanjishila hamwe. Ngwe vali nakutonda kulanjisako tumwe tumwe vali nakuvalweza ngwavo vatela kufweta mali akuheta ku 25,000 US Dollars cipwe 2 million kwaca mangana vavetavise. Vaze ceka vali nakutonda mashikola ngwavo shina vafwete K500,000. Nava wana kulihi?

Halola luna hici ngwevwile ngwavo kwapwile kanyike wa pwevo wa myaka 14 waku lifuci lya Congo. Yikhiye muka shikola ku Lusaka, apwile nakuvizhisa naye. Owu kanyike vamu wanyine ali nakulanjisa tu vyuma tumwe tumwe. Vamu kwacile nakumu twala kukapokola mwomo ngwavo kapwile na mukanda waku mwitavisa kulanjisa koko. Atwamine mukaleya calumingo cimwe. Kaile kushikolako; kakwapwile wakulama nayeko; mali aze nge awanyine kulihi? Enu vakwetu!

Vatu vosena, navaze vaka kukasa zhishimbi vatela kwivwilila kukunangula ca Yowano mukakupapatisha: vatela kupwa vamucano na kheke ya vatu. Kutonda ngolo cikuma nawizhi wa mali kakweshi kuhasa kuneha kutona mulifuci lyetu lya Zambia. Aluno lwola tuvosena vanatusanyika ngwavo tupihilile nakwalumuka. Twa tela kulinunga na Kalunga Tata na vakwetu vatu. Kweseka na vishinganyeka vyetu, vatu vana kwizhiva nge tuli vaka kwitava tahinyi pimbi?

KULIHULISA MUMAUKA AMANDENDE

- Vyuma muka vyeci kulingisa wizhi wamali upwenga mungalila yetu cipwe muliuka?
- Nge ngutwamina, ngweci kuzacisa citwamo cami kwivwisa vatu womanyi pimbi?
- Vyuma muka vyeci kungukaluwisa ngwe ngunasake kuneha kulikonekela hakaci kavatu? Ngweci kusaka kuneha lukonekelo tahi?

KUHEMA

Kupwenga vatwamina vamauka vavali. Auze vasakula nauze vahono kusakula. Vosena valikonekele hakaci kavatu mwomo vanapunga nakulituka nakutonda kuneha kulizanga ca miyaci. Valikumbate. Kupwenga kamwaso kalukonekelo nakuhanjika ngwavo: "Ngwe lukonekelo lwauci, lutwe nawa lwauci."

VILOMBELO

- Tulombenu tufumise woma wakumona kuluwisa cetu halwola twapihishile vakwetu mumazu na muvilinga. *Mwangana tunalombo...*
- Tulombenu mangana vatukonekele hashimbu twanehenga kahangu hakaci ketu mwomo ya kuli zanga cetu. *Mwangana tunalombo...*
- Tulombenu mangana vatuhane ngolo zhaku hanjikilako vakaku kalikiza. *Mwangana tumalombo...*

Kutanga catete: Mika 5: 1-4

Kutanga camucivali: Hebelu 10: 5-10

Muzhimbu Wamwaza: Luka 1: 39-44

UTWAMINA KUHICILA MUMILIMO

Lelo calumingo camuciwana ca Adventi. Linomu natuwahilila hakusemuka ca mulwilo wetu Mwangana Wa Kuwunda, Mwatha Yesu Kristu. Natwanuka ngwetu myaka yayivulu yamunyima asemukile hakaci ketu, kulipwisa nge mutu, kulikehesa mangana apwenga mukaye. Natwanuka ngwetu acili nayetu makumbi osena muvya kulinga vyetu na muli vakwetu watu. Cimishimishi keshi kuwahilila ca mwaka cakulifuci lyeka kaha, oloze yeci kutwanukisange Kristu ali hakaci ketu lelo lino mulifuci lyetu awuno vene mwaka.

Mukutanga cetu catete, Mika ali nakutwanukisa nge Mesiya mwakezhila mutanga ya Mwangana Davidi-mwakalikehesa. Mucano vene cuma cimo twatela kupwa na twamina cinapu kulikehesa. Kulikhehesa kukikho kweci kufuma vyuma vyosena vyamwaza. Twamina wakulikehesa ezhiva hakumina ngolo zhenyi cipwe wuvovu wenyi.

Mumakumbi a Mika, vatwamina vavavulu vapwile na micima ya kupwa naupite wawuvulu na zhingolo zhazhipi. Kavahakile mangana kuli vaka kuyandako. Vayanjishile watu zhavo cikuma. Mika navalweze watu vamu Yelusalemu ngwenyi Kalunga mwakatuma twamina kufuma hali watu vene owu mwakapwa wa mucano, mwangana wakuwunda. Mwakeza nakulama mikoko yenyi.

Mulifuci lyetu tuna punga navatwamina vakuzanga cikuma upite na zhingolo zhazhipi. Watu ava vakikovananehe kulizanga camumiyaci. Tunavamono vatwamina vaka kuyanjsa vakwavo. Tunamono watu vavandende vana kuyanjsa vavavuli. Vyumevi vinanehe kuhona kuhaka mangana kuvyuma vyalifuci.

Lelo cinawahe mangana tuvoseni twiwengako mazu amwaza kufuma kuli Mika. Yikhiye anakutulweza ngwenyi twatela kukavangiza Kristu ngwe tuli vatwamina. Kristu, mukakulisa mikoko ali nakwiza na kuvazacila na kuvaneha hamwe. Mwapwa mwangana wakuwunda.

Mukutanga cetu camucivali vanatulweze ngwavo milimo ya Mesiya yinapu kulinga kusaka ca Kalunga: "Yami uno nguneza nakulinga kusaka cove!" vatwamina vamucano vatela kupwa na kalesa kuli Kalunga. Veci kwivwililanga Kalunga kuhicila mukuzacila vakwavo cakuhona makuli cipwe kusweka. Kaveshi kuzacilanga vakwavo kaha oloze veci kulihananga mwomo ya vakwavo. Vatwamina vavavulu veci kutambulanga vitwamo na mangana a "Natulya navo!" eci cinapu ngwenyeka vyuma vyalifuci.

Eci cuma cacipi nge watu vakufwana ngana valinakulivwa. Navapwa na utenu. Kaveci kwivwilila kuvishinganyeka vyavaze vavali nakulama. Veci kushinganyeka kaha zhingolo, zhimbongo na vishinganyeka vyavo. Veci kuvulyama cishimo cava kulwane ngwavo "Ngwe wunanyini kumutondo kanda na utukana koko; mwomo omu nauholoka kakweshi navaka kukwatako." Vatwamina valemese watu zhavo veci kuvalemese ngana navakikho.

Mumuzhimbu Wa Mwaza lelo, Kalunga na lemesa twamina wa mulemu, mwana pwevo, ou walizhina Iya Maliya. Ikhiye nazate mulimo wa ulwilo mwomo ya kulikehesa ceni nakwitava kulinga kusaka ca Kalunga. Mucano vene eci cinalingisa ikhiye kupwa twamina wamucano, mwomo ikhiye mwaneha Yesu kuvatu.

Omu natuswenya kwakamihi na chimishimishi tusakwililenu Kalunga na kwalisa mama Maliya hakwitava ceni mangana apwenga mama ya Mulwilo wetu Yesu. Mwomo yakulikehesa ceni, ikhiye netava kupwa

naye ya Mesiya, kwitava kuzatako mulimo waulwilo. Ngwe Kalunga muvishinganyeka vyenyi vya ulwilo etavile kuhakamo muka mama, inyi etu tweci kuyanjihilanga ika vaka mama, nakuvaliula?

Etu vaka kwitava twatela kuhana vitwamo vimo kuli vaka mama mumauka etu. Kalunga ivene a hakilemo muka mama muvishinganyeka vya ulwilo wa batu. Tunezhiva ngwetu vakamama veci kukafwa cikupu kuneha kuwunda mungalila yetu mwomo vakiko vaka kunangula vakulivanga mu zhitanga. Yesu asemukile mu tanga ya vatu, kaha nawa atwamine nge mutu na visemi zhenyi Maria na Yosefu. Omu natwivwa kunangula kana camu muzhimbu wamwaza kufuma kuli Yesu, twanukenu ngwetu vimwe avitangile kuli vasevo na vanevo.

Visemi vatela kwanuka ngwavo, tanga yikiko shikola yahambakana cikuma yakunangwilako utwamina. Vanyike veci kutangilako vyuma vya vivula kufuma kuvisemi vavo havyuma vya utwamina wamwaza uze wakuzanga vakwavo. Cipwe tuli mu lola lwa lukalu cikuma, visemi kavatela kwecelela vana vavo mwomo ngwavo vali nakutondatonda mali. Wana umwe tunahase ku hana kuli vana vetu halola lwa Chimishishi lunahase kupwa olu: kupwa na vana vetu lola lwalunene. Eci cinahase kukafwa vana vetu na lifuci lyetu.

Twayenu tuzate cikupu kucihande cetu ca "One Zambia, One Nation"- tuhane vana vetu vyuma vyamwaza vavilame. Kalunga mwaatufumisa kuviza cakufwana nge zangi ya muyaci na wizhi. Vatwamina va mwaza veci kwivwililanga na kuzachilanga vatu zhavo. Ava vanahase kupwa visemi, vamu fulumende cipwe va zhibizinisi.

VUHULA MUMAUKA AMANDENDE

- Nguhanjikeho vatwamina va mwaza ngwamonoha lyehi mulifuci cipwe muliuka? Vyuma muka veci kusololanga kuvatu?
- Ami ngutwamina ali na vaka kungukavangiza? Vatu kana vangufwelela? Ngweci kuzachisa ngacili utwamina wami?
- Muzhila muka ngunahase kweceselamo kuyanjisa vatu kumuzhimba, kwecelelesa nakusaula mapwevo mu ngalila yami? Nangu hasa ngacili kuvakafwa mangana vazateko milimo yautwamina?

KUHEMA

Kupwenga vatu vavali, Lunga na Pwevo vasake kwimana nge vatwamina muliuka. Kupwenga kuhanjika, vatu vambulele ovyo vyatela kusoloka muli twamina; mucano, kulikehesa, mangana, kuzata, kuzacila vakwavo. Pwevo apwenga navyo evi vyuma vyosena. Vamusakule. Vosena vevwenga kuwaha, vamwalise.

VILOMBELO

- Tulombenu mangana vatuhane vatwamina vali nazangi nakulikehesa. *Mwanga tunalombo....*
- Tulombenu mangana vatuhane likozhi lyaku kafwa vakamama vali muutwamina. *Mwangana tunalombo....*
- Tulombe mangana zhitanga zhetu vazhi kisule zhipwenga mashikola ambwende avatwamina vamucano. *Mwangana tunalombo....*